

ФЕНОМЕН БАНДЕРИ

Чому одне ім'я паралізує імперії
та навіщо Україні нова генерація націоналістів

Ми живемо в епоху, коли історія перестала бути архівним пилом і перетворилася на зброю масового ураження. Коли ми дивимось на те, як хижо сусідні держави вп'ялися в українське тіло, шантажуючи нас євроінтеграцією та історичною пам'яттю, ми стикаємось з одним ключовим феноменом. Є одне ім'я, яке працює як безпомилковий геополітичний скальпель, миттєво здираючи маски з наших ворогів і так званих «партнерів».

Це ім'я – Степан Бандера.

Постать Бандери – це унікальний прецедент у світовій історії. Людина, яка провела більшу частину своєї політичної кар'єри у в'язницях та концтаборах, яка не командує регулярними арміями на полі бою, перетворилася на абсолютний, незнищений символ цілої нації. Він давно перестав бути просто історичною фігурою. Він став архетипом.

Сильна українська державницька позиція ніколи не виграє від створення лубочних ікон чи сліпих агіток. Вона виграє лише тоді, коли не боїться найскладніших фактів. Бандера – не безгрішний святий. Але він став абсолютним дзеркалом для імперій. І щоб зрозуміти, як нам сьогодні відбитися від зовнішніх стерж'ятників та внутрішніх мародерів, ми маємо препарувати причини того, чому Москва його тваринно боїться, а Варшава – категорично не може прийняти.

Батько практичного націоналізму

Український націоналізм не починається з Бандери. Його коріння набагато глибше: у козацькій традиції політичної свободи, у Шевченковому моральному бунті, у Міхновському з його ідеєю самостійної України, у державницькій школі Липинського та у травмі поразки Визвольних змагань 1917–1921 років.

Бандера – не початок українського націоналізму. Він – його радикальна кристалізація в епоху, коли м'які форми політики були

розчавлені між польською державою, сталінським СРСР та нацистською Німеччиною.

Він здійснив фундаментальний злам в українській психології. До нього українська еліта часто шукала компромісів: просила автономію, намагалася домовитися з імперіями, апелювала до міжнародного права чи милості окупантів. У центрі ж Бандерового мислення стояла категорія суверенної державної волі. Його головна формула – Суверенна Соборна Українська Держава – не передбачала жодних дозволів від Москви чи Варшави.

Він довів, що свободу не випрошують у чужих столицях – її виборюють власною кров'ю. Бандера став «батьком» того практичного націоналізму, який перестав бути жертвою і почав бити у відповідь.

Чому Москва зробила з Бандери демона?

Перша причина – Бандера заперечує російське право на Україну. Для російської імперської свідомості Україна – це не сусід, а «втрачена частина себе». Тому будь-який український державник автоматично стає ворогом. Але Бандера – ворог особливий, бо він не просить Москву бути «справедливою», «демократичною» чи «оновленою». Він виходить із припущення, що українська свобода можлива лише через злам імперської залежності.

Друга причина – Бандера перетворює українство з культурної ідентичності на політичну силу. Імперія ще може терпіти вишиванку, пісню, борщ, фольклор, навіть «місцеву специфіку». Вона не терпить політичної волі. Українець як етнографічний персонаж імперії не страшний. Українець як солдат, підпільник, дипломат, інтелектуал і державник – смертельна загроза.

Третя причина – Бандера вписував українську боротьбу у ширший фронт поневолених народів. У його післявоєнній логіці Україна мала бути не самотньою жертвою, а центром антиімперського ланцюга народів, які хочуть вийти з-під Москви. Саме тому

в наданому джерельному корпусі так важливі теми «поневолевих народів», «російського імперіалізму», «Антибольшевицького блоку народів», «третьої світової війни» й міжнародного контексту української революції.

Четверта причина – Москва фізично ліквідувала Бандеру. Його вбивство в Мюнхені 1959 року агентом радянських спецслужб було не просто актом помсти. Це було державне повідомлення: імперія переслідує український спротив навіть у вигнанні. Сюжет із Богданом Сташинським, отруйною зброєю, Мюнхеном і КГБ став одним із символів радянської транснаціональної політики ліквідації.

Сучасна Росія продовжила радянський прийом: якщо неможливо перемогти українську ідентичність, треба назвати її «нацизмом», а потім «фашизмом». Путінська риторика «денацифікації» стала пропагандистським виправданням війни проти демократично обраної української держави, а образ «бандерівця» використовується як універсальне тавро для будь-якого українця, який не хоче жити під російським прапором. Історики й міжнародні оглядачі неодноразово вказували, що російська «денацифікаційна» риторика є маніпулятивним використанням пам'яті про Другу світову війну.

Парадокс у тому, що, називаючи всіх українських патріотів «бандерівцями», Москва сама розширила значення цього слова. В її устах «бандерівець» уже давно не означає члена ОУН. Це означає будь-кого, хто не визнає російського панування. У цьому сенсі Кремль сам зробив Бандеру не регіональним галицьким символом, а загальноукраїнським знаком непокорі.

Чому Польща не приймає Бандеру?

Якщо для Москви Бандера – це доказ української суб'єктності, яку треба стерти з лиця землі, то польське неприйняття має принципово іншу, складнішу природу. Польща не є Московією, і польська пам'ять не дорівнює російській пропаганді.

Для значної частини польського суспільства ім'я Бандери та традиція ОУН-УПА назавжди асоціюються з Волинню 1943 року, убитими польськими цивільними та болем родинної пам'яті. Цей польсько-український конфлікт залишається реальною раною. Жодна чесна, доросла українська позиція не має права знецінювати польські могили. Історична правда не стає менш українською, якщо вона здатна визнати біль іншого народу.

Проте сучасні польські праві еліти використовують цю травму як ціннісний політичний інструмент. Вони змішують скорботу за жертвами з фантомними болями за втраченими колоніями («Східними Кресами»).

Для українців міжвоєнна Польща (1918-1939) була державою окупації, пацифікації, концтабору Береза-Картузька та дискримінації. Бандера боровся проти польського державного терору так само нещадно, як і проти російського. І польські еліти досі не можуть йому пробачити саме цього: він зруйнував їхню монополію на владу в Галичині і знищив міф про українця як про покірного «хлопа», що має слугувати польській короні. Визнати Бандеру героєм для них означає визнати власну колоніальну, окупаційну роль у Західній Україні. А це руйнує їхній комфортний міф про Польщу як виключно «жертву» Другої світової війни.

Бандера був людиною своєї епохи: жорсткої, радикальної, антидемократичної, насиченої політичним насильством. ОУН мала авторитарні риси, і це не можна просто списати на «ворожу пропаганду». Але так само злочинно редукувати Бандеру до карикатури «коллаборанта», ігноруючи його арешт нацистами у 1941 році та перебування в концтаборі Заксенгаузен. Він не був універсальним моральним зразком. Але він став ультимативним символом незгоди бути матеріалом для чужих імперій. У пантеоні українських лідерів Бандера має стояти не замість інших, а поруч із ними – як одна зі важливих функцій української історичної пам'яті.

Навіщо нам сучасні Бандери?

Сьогодні Україна не потребує копіювання ОУН 1930-х років. Сучасна Україна воює не за диктатуру, а за політичну свободу і право громадянської нації існувати без зовнішнього управління.

Але з бандерівської традиції сучасна Україна зобов'язана інкорпорувати в своє ДНК три фундаментальні принципи – своєрідну Доктрину національного інтересу:

Російська проблема не зводиться до одного Путіна. Мос-

ковський імперіалізм – це глибинна історична структура. Бандерівська теза про те, що зміна прапора в Москві не змінить її суті, сьогодні звучить як залізне правило. Це не залишає місця для ілюзій про «переговори десь посередині».

Бандера постійно наголошував: ніхто не подарує Україні державу. Союзники критично важливі, але покладатись можна лише на власну силу. Це особливо актуально сьогодні, коли ми залежимо від західної зброї, але щодня стикаємося з дипломатичним шантажем Варшави чи Брюсселя. Сучасний Бандера ніколи не здасть історію чи територію в обмін на обіцянку вступу до союзів.

Коли Бандера боровся проти більшовицького розкуркулення, він захищав економічний базис українця. Сучасний державник повинен так само нещадно боротися з внутрішніми мародерами – тими, хто ухвалює закони штибу №15150 чи №15260, намагаючись легалізувати віджим майна українських біженців та перетворити власну країну на зону поліцейського рекету. Справжній націоналізм XXI століття починається із захисту громадянина від корумпованого чиновника!

Висновок

Українська нація століттями страждала на геополітичний «синдром відмінника». Ми постійно намагалися комусь сподобатися, вписатися в чужі історичні рамки, заслужити похвалу схвалення європейських столиць і довести сусідам, що ми «теж цивілізовані». Ми постійно ставали в позу підсудного, який виправдовується за те, що взагалі посмів узяти до рук зброю.

Світ має засвоїти один фундаментальний, непорушний урок: Україна більше ніколи не має торгуватися власною історією, своїм національним пантеоном чи своїм суверенітетом. Ми не будемо здавати імена своїх провідників в обмін на євроінтеграційні квоти. Ми не будемо переписувати свої підручники в обмін на розблокування митних переходів. І ми категорично відмовляємося купувати право на транзит зерна ціною власної національної гідності.

Для Москви Бандера – це передвісник їхньої остаточної смерті як імперії. Він – доказ того, що їхня багатовікова спроба асимілювати Україну зазнала тотального, незворотного краху.

А для Варшави Бандера – це жорстке дзеркало їхнього власного імперського минулого. Він – живе нагадування про те, що будь-яка спроба ставитися до українця як до безправного колоніального ресурсу неминуче закінчується кривавим, безжалюбним бунтом.

Їхні фантомні болі, їхні образи і їхній страх – це виключно їхні проблеми. Українська зрілість полягає в тому, щоб перестати бути психотерапевтом для сусідніх держав. Ми можемо і повинні шанувати пам'ять невинних жертв будь-яких конфліктів, але ми ніколи не дозволимо перетворити цю скорботу на політичний зашморг для нашої держави.

Бандера потрібен сучасній Україні як алгоритм державного мислення. Як ідеологічний скальпель, який безжалюбно відтинає будь-які ілюзії про «добрих сусідів» і «братні народи». Сьогодні, коли зовнішні стержні чиніно чекують нашого виснаження, щоб почати геополітичний дербан, а внутрішні мародери у владних кабінетах намагаються узаконити грабунок власного народу через віджим майна та корупцію, філософія практичного націоналізму стає єдиним ключем до виживання. Справжній націоналізм XXI століття – це сильна, мілітаризована, економічно самодостатня держава, яка захищає українця в пріоритеті, його власний капітал, знищує корупціонерів як внутрішніх окупантів і розмовляє із зовнішнім світом виключно з позиції сили та власного інтересу.

Ми підійшли до тієї історичної межі, де нація припиняє бути об'єктом. Україна виходить із цієї війни не просто як країна, що дивом вижила. Вона повинна вийти як регіональний гегемон, який диктує свої умови. Імперії падають там, де нація перестав просити дозволу на своє існування. Бандера – це і є ця відмова, відлита у сталь. І той, хто спробує сьогодні перевірити цю сталь на міцність, гарантовано зламає об неї зуби. Епоха виправдань має бути завершена назавжди.

Владислав СМІРНОВ

<https://www.facebook.com/61560822014814/>